

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2. Vtrum in hoc sacramento remaneat substantia panis, & vini post
consecrationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

tionis sacramenti reddere ea enim quae sunt per accidens, ve-
dictum est, a doctrina repelluntur. Conitatur autem, quod si con-
uersio per se concurrat, necessario concurrat, ut notant exerci-
tari in posterioribus analyticis. Haec de secundo.

¶ Quo ad tertium, videtur mihi conuersionem habere se ad
hoc sacramentum, si-
cur fieri ad factum ef-
se ita ut non requi-
ras hic omnimodam
similitudinem: sed ea
ratione moueo: quia
sacramenta noue le-
gis efficiunt, quod si-
gnificant, ac per hoc
verba Christi, hoc est
corpus meum, quia ef-
ficiunt utramque; noui-
tatem conuersionis
& continentiam, ut ex-
presse dicta sacri co-
cilij auctoritas testa-
tur, consequens est, ut
eadem Christi verba
significent utramque
nouitatem, alioquin
plura efficeret, quam
significent: immo
efficerent quod non
significent, intelli-
gendo autem conuer-
sionem habere se ad
hoc esse, corpus Chri-
sti, sicut fieri ad fac-
tum esse, optime in-
telligimur verba Chri-
sti significare utram-
que nouitatem, expli-
cando posteriorem,
ut in termino: sicut
enim in naturalibus di-
cendo, hoc est lumen
nouum, significatur
illuminatio, & illu-
minatum esse, ut in termino, ita in saluatoris uerbis uirtutem
habentibus factiuam conuersionis panis in corpus Christi,
conuersionis inquam ueniens corpus Christi, & acciden-
tia panis, ad unum sacramentum, significatur, & con-
uersio panis in corpus Christi, & corpus Christi contineri
sub accidentibus panis, ut in termino, & sic uerba Christi u-
trumque significant, & utrumque efficiunt. Suadetur autem
rationabiliter hoc dici, ex eo, quod huic dicto omnia conueni-
ant dicta sanctorum, & sanctorum conciliorum. Et hinc facili-
ter soluantur obiectiones, manifestiorque sit doctrina commu-
nis, ut patere potest applicando. Haec de tercio.

¶ Ad secundum dicendum, quod
verbum illud Aug. & omnia si-
milia sunt intelligenda de corpo-
re Christi, sicut quod uerum in propria
specie, sicut quod etiam ipse dominus
dicit Matth. 26. Me autem non
semper habebitis, inuisibiliter
tamen sub speciebus huius sa-
cramenti est, ubique; hoc sa-
cramentum perficitur.

¶ Ad tertium dicendum, quod cor-
pus Christi non est eo modo in
hoc sacro, sicut corpus in loco,
quod suis dimensionibus loco co-
mensuratur: sed quodam specia-
li modo, qui est proprius huic
sacramento: unde dicimus, quod
corpus Christi est in diuersis lo-
cis, sed sicut in sacramento: per
quod non intelligimus, quod Chri-
stus sit ibi solum sicut in signo,

Alias spiri-
tuales.

secundum id, quod dicitur saemus, sicut in hostiam conse-
cratam, lumere nos uerum Christi corpus: sed solum esset ue-
rum, nos lumere accidentia praesentia corpori Christi. Patet enim
haec sequela primo ratione: quia lumens unum praesens alteri,
non oportet lumere alterum. Unde proprio exemplo secunda
opinionis, quia lumens
panem, cui est praesens
angelus, non proprie-
rea lumet angelum, &
similiter quo ad pri-
mam opinionem: quia
lumens panem locatum,
& si inde non mouere-
tur, non propterea lu-
meret locum eius &
si inter panem, & eius
locum non est mutua
praesentia non ergo
sufficiet saluari ve-
ritas huius ex hoc fo-
lum, quod ponitur sim-
plex Christi corpo-
ris praesentia ad acci-
dentia panis, quauis
uerum sit, corpus Chri-
sti esse illius praesens.
¶ Unde dicitur in
cum Aug. & Greg. re-
citatis a Magistro se-
te: dicimus ex corpo-
re Christi, & acciden-
tibus panis consistere
unum sacramentum, non
enim, sicut ex signo,
& signato, sed quod
inestabili modo, qui
a sacro sacro coeilio
Lateran. vocatus est
ex continente, & co-
tento, quo est nomine
appellatur cum Magi-
ster seu quod modum
Auctor in hac litera
in responsione ad argu-
menta appellauit spirituales, & mo-
dum proprium huic sacramento.

¶ Ad secundum sic procedit.
¶ Vnde, quod in hoc sacramen-
to remaneat substantia panis,
& uini post consecrationem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum in hoc sacramento remaneat
substantia panis, & uini post
consecrationem.

¶ Ad secundum sic procedit.
¶ Vnde, quod in hoc sacramen-
to remaneat substantia panis,
& uini post consecrationem.

¶ Ex alijs autem uerbis domini, Ioh. 6. uerba, quae locum sum
uobis, spiritus, & uita sunt, apparet spiritualis coniunctio ue-
rae carnis Christi cum accidentibus panis. Intellexerant siquidem
discipuli Christi carnem carnaliter comedendam, ac per
hoc morte intercedente, non uelimus siquidem cambus nisi
mortuus saluator autem noster utrumque errorem abstulit, di-
cendo quod spiritus, & uita sunt: uita contra mortem, spiritus
contra carnem, id est, carnalem modum, ac si aperte dixisset,
dicta mea sic intelligite, quod uia mea caro spiritualiter uobis
offerretur in cibum. Merito uerum modus iste proprius est
huic sacramento, non solum propter differentiam a caeteris sa-
cramentis, sed et quia in toto uniuerso non apparet vnus ali-
quis modus huic similis, propter quod cum admiratione, &
ueneratione faciamur defectum cognitionis nostrae circa hoc.

¶ In corpore recitat opinionem affirmatiuam, & reprobat ea
quatuor rationibus
¶ Circa primam rationem multa obijciuntur contra illam ma-
iorem, non potest aliquid esse, ubi prius non erat, nisi uel per
loci mutationem, uel per alterius conuersionem in ipsum. Arguit
enim contra ipsam tripliciter. Primo, contra ipsam absolute Se-
cundo, contra ipsam applicatam ad hanc materiam. Tertio, contra
perlicitatem

¶ In corpore recitat opinionem affirmatiuam, & reprobat ea
quatuor rationibus
¶ Circa primam rationem multa obijciuntur contra illam ma-
iorem, non potest aliquid esse, ubi prius non erat, nisi uel per
loci mutationem, uel per alterius conuersionem in ipsum. Arguit
enim contra ipsam tripliciter. Primo, contra ipsam absolute Se-
cundo, contra ipsam applicatam ad hanc materiam. Tertio, contra
perlicitatem

¶ In corpore recitat opinionem affirmatiuam, & reprobat ea
quatuor rationibus
¶ Circa primam rationem multa obijciuntur contra illam ma-
iorem, non potest aliquid esse, ubi prius non erat, nisi uel per
loci mutationem, uel per alterius conuersionem in ipsum. Arguit
enim contra ipsam tripliciter. Primo, contra ipsam absolute Se-
cundo, contra ipsam applicatam ad hanc materiam. Tertio, contra
perlicitatem

¶ In corpore recitat opinionem affirmatiuam, & reprobat ea
quatuor rationibus
¶ Circa primam rationem multa obijciuntur contra illam ma-
iorem, non potest aliquid esse, ubi prius non erat, nisi uel per
loci mutationem, uel per alterius conuersionem in ipsum. Arguit
enim contra ipsam tripliciter. Primo, contra ipsam absolute Se-
cundo, contra ipsam applicatam ad hanc materiam. Tertio, contra
perlicitatem

In corpore

Tractat in
loca. p. 2.
ante ad.
tom. 9.

Inhab. co.
& q. 7. art.
1. & 2. & 4.
di. 11. q. 2. art.
1. & 2. & 4.
con. cap. 63.
pri. & quo.
7. artic. 9. &
quo. 9. ar. 5.
ad 3. & 1.
cor. 11. c. 4.
& 5.

beat. Vnde cum dicitur in litera. Impossibile est, &c. non est sermo de impossibili, secundum diuinam potentiam absolute: sed secundum potentiam ordinatam, secundum quam attenditur possibile, vel impossibile in ecclesiasticis mysterijs. Et hinc multorum argumentorum, quae adduximus, solutio pendet.

Vnde ad obiectionem Auctoris propositionis maioris absolute, & vniuersaliter intellectam respondendo, quod duo prima argumenta, quia equiuocant de possibili, dum de diuina potentia absolute loquuntur, non militant contra Auctorem. Prima in obiectione, de vltima sphaera praeter hoc dupliciter deficit. Primo, quia maior litera manifeste loquitur de locis praesentibus, obiectio autem creat de nouo locum praesentem locabili.

Secundo deficit: quia si crearetur alia sphaera, ista quae nunc est suprema proprie loquendo, esset in eodem loco, in quo nunc est. Varietas autem esset de loco imaginario in locum realem, & de loco potenciali in locum actuale: vnde proprie loquendo, non acquireret nouum locum, sed nouum continens: sermo autem litera est de loco nouo totaliter, & non secundum quid.

Ad tertium vero dicitur, quod responsio recitata non est mala, melius tamen diceretur, Nihil immotum potest esse, vbi prius non fuit, nisi per conuersionem in ipsum, aut aliquid sibi realiter coniunctum. Et per hoc excluditur prima instantia Scoti dicendo quod conuersio est propria mutatio asserens praesentiam proprii termini primo, & coniunctorum illi concomitantem: sic enim nulla fit exceptio ab illa maiore: sed declaratur vim conuersionis extendere se ad praesentiam, non solum proprii termini, sed concomitantium illum.

Ad secundam autem instantiam negatur aliam esse praesentiam animae, & aliam corporis in hoc sacramento: eadem enim numero praesentia, qua corpus Christi praesens est sacramento, anima eius corpus concomitans, denominatur de praesens. Vnde falsum est esse aliud, & aliud fundamentum praesentiae in anima, & corpore: sicut etiam anima mea est in hoc loco, quia corpus meum est hic, & a corporis praesentia in loco denominatur anima mea praesens, nec oportet ponere aliam praesentiam in anima mea praesentiam ad locum hunc.

Ad quartum dicitur, quod maior est diminuta: debet, n. addi, nec necessario connexum: & ultra hoc minor est etiam diminuta, quantum ad conuersionem: quoniam connexio praesentiae ad conuersionem, nec est vt ad praesentem, nec vt praeteritam, sed vt ad viam in ipsam: habet enim se, v. factum esse in termino ad fieri. Illud quoque quod additur de speciebus, diminutum est: datur enim tertium, scilicet quod sub illis corpus Christi habet praesentiam, quam sine illis haberi non est intelligibile, quia implicat contradictionem. Nam si corpus Christi esset sacramentaliter, sine aliquo sensibili signo, integraretur, & non integraret sacramentum, & similiter contineretur sub signo sensibili, & non contineretur, & similiter esset praesens sensibili signo, & nulli sensibili signo esset praesens. Et tenent sequela, quia de ratione sacramenti est sensibile signum, ac per hoc sacramentale esse intelligi nequit absque sensibili signo.

Ad obiectionem autem contra applicationem dictae maioris ad hanc materiam respondendo, dicitur ad primum, quod tripliciter deficit. Primo, quia in litera non subsumitur, quod esse in sacramento fit esse alicubi, vt patet inuenti. Secundo, quia licuit philosophorum more latentes res per comitantia accidentia declarare, constat autem, quod esse in sacramento, est esse valde latens, verificans locum eundem de sacramento, & existente sub sacramento. Licuit igitur vt propositione de vbi, & alicubi pro maiore, & subsumere de esse in sacramento tantquam verificante vbi, & alicubi de corpore Christi existente in sacramento. Et hinc patet tertium, quod vere quauis per accidens per esse in sacramento acquirat nouum vbi, puta altare, quod est locus specierum. Et potest vnicuique verbo dici, quod esse in

facramento, licet non sit esse in loco formaliter: est tamen casualiter, pro quanto per illud esse Christus est, vbi est sacrum.

Ad secundum vero dicitur, quod formaliter loquendo, materia inquam remanens ibidem sub vtroque termino, facit quod genitum sit in loco corrupti, & ex hoc habetur, quod quocumque quantum remanens alicubi sub vtroque termino, sufficit ad hoc, quod genitum sit in loco corrupti: & quia sic contingit in proposito (nam eadem numero species panis quanta ibidem remanet sub vtroque termino) ideo sufficere habetur, vnde corpus Christi fit in loco panis conuersi in ipsum, quauis materia nulla cois remaneret: species enim quanta remanens, aequaliter materia quo ad hoc.

Ad tertium autem dicitur, quod in hac mirabili transubstantiatione concurrunt duae rationes, scilicet ratio conuersionis, & ratio praesentis, & pro quanto inuenitur in hoc sacramento ratio conuersionis, qua id quod erat panis substantia est substantia corporis Christi, habemus iuxta generalem regulam conuersionum in natura aliam, corpus Christi esse vbi erat panis, & hoc est, quod litera sonat, quod ignis incipit esse alicubi, quia id quod est ibi, conuertitur in ignem, & hoc est clarum, & expedit ad manducandum intellectum, qui si solum attenderet, quod ex pane hic existente fit corpus Christi, ita quod contentum sub accidentibus panis, acquiratur substantialiter integrum naturam Christi corporis per conuersionem in ipsum, facile intelligeret corpus Christi esse, vbi erat panis conuersus in Christi corpus, sicut ignis est, vbi erat lignum conuersum in ignem, sed quia rationi conuersionis adiungitur ratio praesentis Christi corporis, impeditur videri quod dictum est haberi ex ratione conuersionis: quoniam ipsum praesentis trahere videtur ad se, quod conuertitur in ipsum. Veruntamen oportet in huiusmodi mirabilibus hominem esse persuasibilem, & conceptus nostros facis adaequare mysterijs & non e contra. Et propterea dicimus, quod ex ratione conuersionis habemus corpus Christi esse vbi fuit panis: hoc enim, vt ex supra dictis patet, tam ecclesiae, quam sacrorum doctorum tradidit auctoritas. Ex ratione vero praesentis Christi corporis abique additione mutationeque aliqua in ipsum substantiam, habemus, non quod panis, sed id, quod fuit panis, est vbi est corpus Christi: quia est ipsum corpus Christi verum, quod est in caelo. Et ex hac parte concedendum est, quod conuersum acquirat conditiones eius, in quod est conuersum; nec potest hinc inueniri aliquid inferri: sed duo mirabilia conspiciuntur ex hac mirabili conuersione, scilicet corpus Christi esse, vbi fuit panis, & id quod fuit panis, esse vbi est corpus Christi.

Ad obiectionem contra necessitatem conuersionis ad corpus Christi esse in sacramento, respondendo dicitur ad primum, quod, vt supra diximus, dupliciter de conuersione panis in corpus Christi loqui possumus hoc est, vel absolute, vel sacramentali. Et si fit sermo de conuersione absolute, fateor me non videre necessitatem, & sic arguentes fere omnes de conuersione loquuntur. Et propterea non est mirum, si contra Auctorem communemque doctrinam non militant: quia non de conuersione absolute, sed de conuersione sacramentali intelligenda est communis doctrina: haec enim necessaria est, ad verificandum sacramentum eucharisticum.

Vnde ad primam obiectionem Scoti, quae est maximum eius fundamentum, dicitur quod tam maior, quam minor est falsa. Maior quidem, quoniam in naturalibus videmus, quod per eandem mutationem habetur per se non solum substantia per se primo terminans, sed concomitans passio; nam per vnam & eandem generationem habetur per se terra, & eius grauitas, & similiter ignis, & eius leuitas, in tantum, quod grauis, & leuis dicuntur ab Aristotele moueri per se a generante, & similiter per eandem mutationem habetur substantia Sortis, & eius filio,

nis, & ratio praesentis, & pro quanto inuenitur in hoc sacramento ratio conuersionis, qua id quod erat panis substantia est substantia corporis Christi, habemus iuxta generalem regulam conuersionum in natura aliam, corpus Christi esse vbi erat panis, & hoc est, quod litera sonat, quod ignis incipit esse alicubi, quia id quod est ibi, conuertitur in ignem, & hoc est clarum, & expedit ad manducandum intellectum, qui si solum attenderet, quod ex pane hic existente fit corpus Christi, ita quod contentum sub accidentibus panis, acquiratur substantialiter integrum naturam Christi corporis per conuersionem in ipsum, facile intelligeret corpus Christi esse, vbi erat panis conuersus in Christi corpus, sicut ignis est, vbi erat lignum conuersum in ignem, sed quia rationi conuersionis adiungitur ratio praesentis Christi corporis, impeditur videri quod dictum est haberi ex ratione conuersionis: quoniam ipsum praesentis trahere videtur ad se, quod conuertitur in ipsum. Veruntamen oportet in huiusmodi mirabilibus hominem esse persuasibilem, & conceptus nostros facis adaequare mysterijs & non e contra. Et propterea dicimus, quod ex ratione conuersionis habemus corpus Christi esse vbi fuit panis: hoc enim, vt ex supra dictis patet, tam ecclesiae, quam sacrorum doctorum tradidit auctoritas. Ex ratione vero praesentis Christi corporis abique additione mutationeque aliqua in ipsum substantiam, habemus, non quod panis, sed id, quod fuit panis, est vbi est corpus Christi: quia est ipsum corpus Christi verum, quod est in caelo. Et ex hac parte concedendum est, quod conuersum acquirat conditiones eius, in quod est conuersum; nec potest hinc inueniri aliquid inferri: sed duo mirabilia conspiciuntur ex hac mirabili conuersione, scilicet corpus Christi esse, vbi fuit panis, & id quod fuit panis, esse vbi est corpus Christi.

Ad obiectionem contra necessitatem conuersionis ad corpus Christi esse in sacramento, respondendo dicitur ad primum, quod, vt supra diximus, dupliciter de conuersione panis in corpus Christi loqui possumus hoc est, vel absolute, vel sacramentali. Et si fit sermo de conuersione absolute, fateor me non videre necessitatem, & sic arguentes fere omnes de conuersione loquuntur. Et propterea non est mirum, si contra Auctorem communemque doctrinam non militant: quia non de conuersione absolute, sed de conuersione sacramentali intelligenda est communis doctrina: haec enim necessaria est, ad verificandum sacramentum eucharisticum.

Vnde ad primam obiectionem Scoti, quae est maximum eius fundamentum, dicitur quod tam maior, quam minor est falsa. Maior quidem, quoniam in naturalibus videmus, quod per eandem mutationem habetur per se non solum substantia per se primo terminans, sed concomitans passio; nam per vnam & eandem generationem habetur per se terra, & eius grauitas, & similiter ignis, & eius leuitas, in tantum, quod grauis, & leuis dicuntur ab Aristotele moueri per se a generante, & similiter per eandem mutationem habetur substantia Sortis, & eius filio,

filatio, cū Sortes generatur. Falsa est ergo maior, in absolutis & relatiuis: minor autem vniuocē loquendo de conuersione, non est viquequaque vera, pro tanto: quia licet conuersionis absolute terminus proprius sit solummodo corpus Christi: conuersionis tamen sacramentalis proprius, & per se terminus est corpus Christi

verificans Christi verbum, hoc est corpus meum: sic enim vt ex superius dictis apparet, ab ecclesia, & priscis doctoribus dicti sumus, & quia inquit nobis est, quod addit supra corpus Christi ly verificans, hoc est corpus meum (quoniam vires humani intellectus excedit, quomodo corpus Christi est in sacramento hoc) ideo pro frivolis molestis potius, quam rationabilibus argumentis habendæ sunt obiectiones, quæ cōtra hoc fiunt, ex eo quod corpus Christi in hoc sacramento non est per se vnum, sed aggregatum per accidens, & similia. Sufficiat nobis addiscentibus in hac via credere ecclesie, & doctoribus, quia sic est. Veruntamen pro aliqui quiete humani intellectus scito merito frivola hæc dici, quia manifeste constat terram, & grauitatem non constituere vnum per se, potest diuersorum prædicamentorum, & tamen per eandem haberi mutationem. Posset quoque aliter solui dicta Scoti ratio, significando illum essendi modum nomine relatiuo, puta contineri sub specie panis, & dicendo, quod conuersio sacramentalis in hoc differt à conuersione absolute, quod sacramentalis conuersio est in corpus Christi non solum secundum se, sed vt conuenit inter ipsum, & accidentia panis respectus contenti, & continentis: ita quod sicut generatio est illatiua substantiæ geniti cum filiatione consequente, ita conuersio sacramentalis habet vim illatiuam ex pane corporis Christi, cum relatione contenti sub accidentibus panis. Et secundum hoc, ad rationem Scoti dicendum esset, quod duo sunt generarentur, quædam enim sunt quæ secundum se ex suo genere per se primo sunt, & sunt, & hæc apud Aristotē sunt sola composita, vt patet 7. Meta. Quædam vero sunt, quæ (vt Aristotē vtar) sunt & non sunt absolute hoc, quod generentur, vel corruptantur, & excessiori vocabulo loquendo, absolute hoc quod fiunt, & hæc sunt forme omnes, & præcipue relationes, quæ regulariter alio tam factiōnem consequuntur. Quocirca dato, quod maior Scoti sit vera, loquendo de primo genere rerum, falsa tamen est, miscendo omnia genera simul: quoniam, falsa est de relationibus concomitantibus proprium mutationis terminum: & vniuociter falsa est, de consequentibus proprium mutationis terminum: quodlibet enim horum concomitantium licet sit aliud, & posterius proprio mutationis termino, per eandem tamen mutationem per se secundo haberi potest, quamuis non habeatur per illam per se primo. Et sequendo hæc, dicitur in proposito, quod conuersio sacramentalis per se primo terminatur ad corpus Christi, inferendo per se secundo contrarietatem corporis Christi sub accidentibus panis, quæ contenti licet sit aliud quid, & posterius Christi corpore, est tamen necessario necessitate sacramenti consequens corpus Christi, vt terminum conuersionis sacramentalis.

Antequam autem respondeatur aliis argumentis, quia superius declaratas mutationes duas supponunt, præmonstrandum est, quid sentiendum sit de his mutationibus. Scito igitur recordando antedicta, duplicem opinionem esse de eis posse: altera quæ est Scoti, ponit duas in hoc sacramento mutationes interuenire: prima est conuersio panis in corpus Christi: secunda est, quia corpus Christi de non præsentē seu non contento in præsentē seu contentum sub specie panis: altera vero opinio est, quod non est hic, nisi vna sola mutatio, quæ ex pane fit corpus Christi: sed ad istam mutationem sequuntur vtriusque relationes: in accidentibus siquidem panis ex hac mutatione sequitur relatio contenti, & in corpore Christi ex eadem mutatione sequitur relatio contenti, & si hæc mutatio sufficit ad habendum corpus Christi veraciter contineri sub specie panis. Monstratur autem multipliciter rationalitas huius opinionis simul cum destructione alterius, cum ex hoc, quod pluralitas non est ponenda sine necessitate, ac per hoc cum vna mu-

ratio hic sufficiat, non sunt ponendæ duæ, tum, quia secundum Philosophorum doctrinam relationes sunt consecutiue ad mutationes absolutorum, & non per alias proprias mutationes: tum, quia tam ecclesie, quam priscorum doctorum doctrina tradit conuersionis mutationem pro ratione verificante corpus Christi contineri sub specie panis: Quæ doctrina nõ verificaretur, nisi forte per accidens si interuenirent hic duæ mutationes: quoniam si duæ mutationes sūt, prima per accidens se haberet, quod et aduersarij fatentur: sed tunc sequitur maximum inconueniens, quod tam ecclesia, quam prisci doctores laborauerunt ad reddendam rationem per accidens, quæ ab arte, & doctrina resecanda est. Dicamus igitur, quod vna sola hic interuenit mutatio, inferens nouitatem contenti. An autem sacramentalis conuersionis mutatio inferat, in vtroque extremo relationes reales contenti ad actum, & passiuæ, vel solum ex parte corporis Christi sit relatio realis ad species, quæ continetur sub speciebus, & per hoc demonianatur species continere corpus Christi: quia corpus Christi continetur sub illis, vel in speciebus, ipse realis contenti relatio ad corpus Christi cōsurgit, ex qua corpus Christi intelligitur referri ad species, vt contentum ad continens, non quia ipsum referatur ad species, sed quia specie, referuntur ad ipsum: sicut Deus realiter dicitur dominus creaturæ, non quia ipse referatur ad creaturam seruum, sed quia creatura referatur ad ipsum, non facile dixerim: quia igneus est modus, quo corpus Christi continetur sub specie panis. Cum his tamen omnibus conclude, ita esse hic vnam solam mutationem, vt affirmando vnicam, perspicias ita interuenire in hoc sacramento vnicam mutationem in actu, vt non negetur esse plures in potentia, non naturali aut sacramentali, sed diuina absolute, hoc est, quod id quod de facto fit per vnicam mutationem, posset Deus facere per plures mutationes: posset enim mutare panem in corpus Christi vna mutatione, & facere corpus Christi contentum sub specie panis alia mutatione: sed quoniam hoc ad potentiam absolutam Dei respicit, simpliciter, & absolute loquendo, vnicam dicitur interuenire mutationem. Et hæc dicta de his mutationibus actu, vel potentia in ordine ad relationes, non aliter dicta intellige, quam considerando esse sacramentale corporis Christi relatiue secundum relationes contenti, & continentis, nam secundum rem longe alius est, quam huiusmodi relatiua significet, & magis reuenter ac eminentius de illo sentitur, & dicitur, cum de illo secundum se sentimus, & dicimus, quod se habet ad conuersionem, vt factum esse in termino ad fieri, vt superius exp̄cauimus.

quia contrariatur ritui ecclesie, s̄m quem post corporalem cibum non licet sumere corpus Christi: cum tamen post vnam hostiam consecratam liceat sumere aliam: vnde hæc positio vitanda est tamquam hæretica.

B AD PRIMUM ergo dicendum, quod Deus coniugauit diuinitatem suam, id est, diuinam virtutem, pani, & vino, non ut remaneant in hoc sacramento, sed vt faciat inde corpus, & sanguinem suum.

AD SECUNDUM dicendum, quod da est. Dicamus igitur, quod vna sola hic interuenit mutatio, inferens nouitatem contenti. An autem sacramentalis conuersionis mutatio inferat, in vtroque extremo relationes reales contenti ad actum, & passiuæ, vel solum ex parte corporis Christi sit relatio realis ad species, quæ continetur sub speciebus, & per hoc demonianatur species continere corpus Christi: quia corpus Christi continetur sub illis, vel in speciebus, ipse realis contenti relatio ad corpus Christi cōsurgit, ex qua corpus Christi intelligitur referri ad species, vt contentum ad continens, non quia ipsum referatur ad species, sed quia specie, referuntur ad ipsum: sicut Deus realiter dicitur dominus creaturæ, non quia ipse referatur ad creaturam seruum, sed quia creatura referatur ad ipsum, non facile dixerim: quia igneus est modus, quo corpus Christi continetur sub specie panis. Cum his tamen omnibus conclude, ita esse hic vnam solam mutationem, vt affirmando vnicam, perspicias ita interuenire in hoc sacramento vnicam mutationem in actu, vt non negetur esse plures in potentia, non naturali aut sacramentali, sed diuina absolute, hoc est, quod id quod de facto fit per vnicam mutationem, posset Deus facere per plures mutationes: posset enim mutare panem in corpus Christi vna mutatione, & facere corpus Christi contentum sub specie panis alia mutatione: sed quoniam hoc ad potentiam absolutam Dei respicit, simpliciter, & absolute loquendo, vnicam dicitur interuenire mutationem. Et hæc dicta de his mutationibus actu, vel potentia in ordine ad relationes, non aliter dicta intellige, quam considerando esse sacramentale corporis Christi relatiue secundum relationes contenti, & continentis, nam secundum rem longe alius est, quam huiusmodi relatiua significet, & magis reuenter ac eminentius de illo sentitur, & dicitur, cum de illo secundum se sentimus, & dicimus, quod se habet ad conuersionem, vt factum esse in termino ad fieri, vt superius exp̄cauimus.

C Communicando tamen in consideratione respectiua cū aduersariis, ne fugere difficultates vt deamur, his præmissis ad secundum Scoti dicitur admissio præsupposito, quod consequentia prima nihil valet, vt pote inferens à possibili logico necessarii, dum dicit potest esse, ergo oportet. Et per hoc patet, quod secunda consequentia dicens, ergo hmoi præsentia non habetur per conuersionem, non inferatur ex primo antecedente. Et ad probationem dicitur, quod terminus vnius rationis, cuiusmodi est præsentia, non est terminus per se duarum mutationum: quia non interuenit nisi vna mutatio, quamuis per potentiam diuinam possit esse terminus duarum mutationum, substantialis quidem consecutiue, accidentalis autem secundum se.

D Ad tertium autem contra bonam responsonem de facto, vel potentia, dicitur, quod si panis conuerteretur in Christi corpus prius præsentē factum, corpus Christi esset duplici vinculo præsentē, hoc est, ex vi conuersionis sacramentalis, & ex vi prioris actionis diuinæ omnipotentis. Vnde nihil aliud sequitur, nisi quod huiusmodi præsentia potest per diuinam omnipotentiam terminare duas mutationes, quod gratis concessum fuit.

E Ad obiecta demum contra efficaciam conuersionis ad præsentiam corporis Christi in sacramento, respondendo per conditionales, vt in præcedenti fecimus responsonem, dicitur, quod si Deus conuerteret panem in corpus Christi, vt habens esse in celo, non esset conuersio eiusdem rationis cū ista sacramentali, ac per hoc, nõ est ad propositum quicquid inde sequeretur.

¶ Et

